

САМООСВІТА І САМОДИСЦИПЛІНА – ШЛЯХ ДО ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ

ВІРА АНТОНЮК, БОГДАН СВЕРИДА

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу (Україна)

ABSTRACT: *In the article the view of the nature of the modern teacher, his emergence as a highly individual, aimed at obtaining good results through self-realization and pedagogical skills.*

KEY WORDS: *self-education, self-education, professionalization*

За останнє десятиліття Україна як європейська держава прагне влитися в загальноєвропейський простір. В галузі освіти увага прикута до ролі викладача в умовах технологічно-інформаційного суспільства. Це пояснюється великою кількістю нових ідей, концепцій, підходів, теорій, які внесли в освіту безпосередньо педагоги. Вони направлені на одержання певного освітнього результату.

В сучасних умовах змінився погляд на саму сутність педагога, що тісно пов'язано з основним його завданням – здатністю до самовдосконалення в умовах змін.

Сучасний педагог – це справжній професіонал на полі своєї професійної діяльності. Необхідно наголосити й на тому, що сьогодні сприяє розвитку особистості педагога, оскільки активно спонукає до професіоналізму як одного із способів виявлення власних потенційних можливостей.

Мета статті – показати роль самоосвіти й самодисципліни в процесі формування педагога-професіонала, розуміння викладачем суті педагогічної майстерності, її складових, що це безперервний процес виховання і навчання, доступний кожному педагогу.

За даними дослідників професіонал формується в процесі постійного самовдосконалення як в методологічній, теоретико - практичній так і при методичній підготовці. Все творче життя педагога проходить в пошуку новизни в навчальному процесі, в організації найбільш ефективного навчання. Творчому підходу до вибору змісту навчальної дисципліни, інноваційних форм навчання, методів активізації пізнавальної діяльності студентів, засобів педагогічного впливу сприяє професіоналізм викладача. Його не можна розглядати тільки з погляду вибору форм і методів навчання, сформованості знань, умінь, навичок. Важливу роль в становленні професіоналізму педагога відіграють також високі морально-етичні норми, педагогічні принципи.

На думку М. Фулана, професіоналізм є одним із етапів професійного розвитку педагога на шляху до майстерності¹. Інші дослідники цього питання І. Гудон, Н.П. Волкова² визначають окремі ознаки професійного професіоналізму, а саме:

- спрямованість педагогічної праці на моральну й соціальну мету, цінності, яких педагоги навчають своїх студентів;
- особиста відповідальність за самостійні рішення в навчальному процесі;
- почуття обов'язку активно турбуватись про своїх вихованців;
- прагнення неперервно навчатися для підвищення рівня соціальних знань і стандартів практичної діяльності;
- визначення й постановка високих завдань і вимога їх виконувати³.

Крім того, Н.П. Волкова виділяє дві стадії професіоналізації, вважаючи її процесом набуття ознак професії і рух до її вищого рівня, а саме: *первинна профілізація* – стабілізується і формується нова система ставлень до навколишнього середовища і до самого себе; *вторинна стадія* – відбувається підвищення професійної кваліфікації педагога, який набуває і займає власну професійну позицію, досягаючи оптимального рівня професійної активності.

В окремих публікаціях науковців з цього питання, можна зробити висновок, що ці дві складові розкривають суть мистецтва реалізувати особистісну мету – це «комплекс властивостей особистості, який забезпечує високий рівень її саморегуляції і професійної діяльності» І. А. Зязюн відносить до педагогічної майстерності⁴. Вона формується насамперед спрямованою самоосвітньою діяльністю і самодисципліною.

Самоосвіту можна розглядати як надійну спіралеподібну стежину, піднімаючись якою угору, долаючи перепони, досягаючи все нового й нового витка, оновлюється, поглиблюється та розширюється попередньо набутий досвід.

Самоосвіта звільняє від невизначеності, творить активно думаючу, свідому, діяльнісно організовану людину. Така особистість має шанс стати майстром своєї справи. А основне професійне правило педагога – майстра – постійна потреба в самовдосконаленні.

Наступною складовою і важливим джерелом педагогічної майстерності є самодисципліна. Як свідчить аналіз складових самодисципліни, це поняття, певною мірою, асоціюється з самим поняттям педагогічної майстерності. Дослідники теорії навчання й виховання І.А. Зязюн, М.А. Данилова, М.М. Скаткін та інші представляють педагогічну майстерність як складову структуру⁵. Основними складовими є педагогічна спрямованість, що охоплює одну з характеристик самодисципліни – високий рівень мотивації. Друга складова – професійне знання, яке формується на кількох рівнях: методологічному, теоретичному (оволодіння основними принципами педагогіки та психології), методичному (конструювання навчально-виховного процесу), технологічному (вибір продуктивних технологій в кожному конкретному випадку).

¹ Cf. М. Фулан, *Сили змін: вимірювання глибини освітніх реформ*, Львів 2000, р. 680.

² Cf. І. Гудсон, *Професіональний професіоналізм*, „Перспективи” 2000 vol. 30, no. 2, р. 123-124.

³ Cf. *ibidem*.

⁴ Cf. *Основы педагогического мастерства*, ed. И. А. Зязюн, Київ 1987, р. 206.

⁵ Cf. *ibidem*.

Як показує досвід, на жаль, високий рівень професійних знань не завжди формує високий рівень професіоналізму і педагогічної майстерності. Щоб цього досягти педагогові потрібно володіти відповідними здібностями, що є третьою складовою педагогічної майстерності. Здібності визначають можливість, спроможність, схильність до виконання певної діяльності.

Не менш важливою складовою педагогічної майстерності є педагогічна техніка. За визначенням С. Гончаренка, поданим в українському педагогічному словнику, це комплекс знань, умінь, навичок, потрібних педагогові для чіткої й ефективної організації навчальних занять, ефективного застосування на практиці обраних методів педагогічного впливу як на окремих студентів, так і на студентський колектив загалом. Педагогічна техніка охоплює засоби й методичні прийоми навчання. Важливо відзначити, що окрім найпоширеніших засобів навчання – підручників та навчально-методичних комплектів – педагог-професіонал має володіти та впроваджувати в навчальний процес також найновіші засоби – комп'ютерну техніку, глобальну мережу «Інтернет» тощо. Їхнє використання змінює саму структуру занять, збільшує можливість самостійної роботи студентів, створює умови для творчої самореалізації кожного студента.

Нові засоби навчання породжують нові методичні прийоми та техніки. Працюючи над окремими темами педагогічної майстерності, ми в університеті досліджували як слухачі університетського центру педагогічної майстерності, що підвищують свої знання з педагогіки та психології, розуміють поняття «педагогічна майстерність». Проаналізувавши ці визначення, ми виявили, що практично у всіх визначеннях більш менш простежується розуміння того, що шлях до педагогічної майстерності лежить через самоосвіту, самовдосконалення, саморозвиток і веде до набуття таких професійних і моральних якостей, які вирізняють педагога як індивідуальність.

Як свідчать визначення, результатом роботи педагога – майстра є висока ефективність праці. Як його, так і студентів. Котрих він навчає. Вивчаючи відповідь на питання: «Як ефективно навчати?», більшість викладачів – слухачів центру педагогічної майстерності трактують це як володіння досвідом педагогічної науки і практики з урахуванням кінцевого результату в сенсі високих показників при викладанні й відповідно до них рівня підготовки студентів. У широкому значенні це можна розглядати як методичну культуру педагога, його педагогічну зрілість.

BIBLIOGRAPHY:

1. Гудсон И., *Профессиональный профессионализм*, „Перспективы” 2000 vol. 30, no. 2.
2. *Основы педагогического мастерства*, ed. И. А. Зязюн, Київ 1987.
3. Фуллан М., *Сили змін: вимірювання глибини освітніх реформ*, Львів 2000.